

УДК 657
JEL G33, M41
DOI 10.33244/2617-5932.5.2020.77-87

Н. І. Дорош,
д.е.н., професор
e-mail: prof.nidorosh@gmail.com
ORCID ID 0000-0001-8439-1771;
К. О. Гергель,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
e-mail: kateryna.gergel@gmail.com
ORCID ID 0000-0002-3391-0073

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ПРОЦЕСУ ЛІКВІДАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

У роботі розглянуто процес ліквідації підприємства за рішенням власників, його нормативно-правове регулювання, а також застосування методів бухгалтерського обліку на його етапах. Зокрема, визначено особливості проведення оцінки та інвентаризації на підприємстві, що ліквідується, розкрито використання спеціальних рахунків бухгалтерського обліку та складання форм фінансової звітності, що використовуються під час ліквідації.

Ключові слова: ліквідація підприємства, оцінка, інвентаризація, кредиторська заборгованість, ліквідаційний баланс.

Н. И. Дорош, К. А. Гергель. Бухгалтерский учет процесса ликвидации предприятия

В работе рассмотрен процесс ликвидации предприятия по решению собственников, его нормативно-правовое регулирование, а также применение методов бухгалтерского учета на его этапах. В частности, определены особенности проведения оценки и инвентаризации на предприятии, которое ликвидируется, раскрыто использование специальных счетов бухгалтерского учета и составления форм финансовой отчетности, используемых при ликвидации.

Ключевые слова: ликвидация предприятия, оценка, инвентаризация, кредиторская задолженность, ликвидационный баланс.

Постановка завдання. На основі викладеного можна сформулювати завдання роботи, яке полягає у розкритті законодавчого забезпечення та особливостей ведення обліку і складання звітності суб'єкта господарювання у ході здійснення його ліквідації за рішенням власника.

Постановка проблеми. Підприємства фактично існують для задоволення потреб економіки країни, і враховуючи еволюційний розвиток та динамічність запитів ринку, закономірною є постійна поява нових підприємств і припинення діяльності діючих. Ведення бухгалтерського обліку задовольняє інформаційні потреби зацікавлених осіб від моменту створення до моменту його ліквідації. І процес ліквідації є не менш важливим,

ніж інші етапи його діяльності, водночас маючи певні продиктовані законодавством особливості.

Цивільний кодекс України передбачає можливість ліквідації підприємства за рішенням власника або за рішенням суду внаслідок допущення порушень у разі його створення, чи в інших випадках, встановлених законом, у тому числі і внаслідок визнання його банкрутом. І ліквідація за рішенням власника є найбільш типовим її видом. Наприклад, згідно з даними Міністерства юстиції України за січень 2020 року зафіксовано 971 рішення щодо припинення юридичної особи, з них 722 (або 74 %) шляхом ліквідації за рішенням власника. Тому в роботі зосереджено увагу саме на цьому способі припинення діяльності. Варто зазначити, що власники можуть проводити ліквідацію за власним рішенням з різних причин, але найчастіше це відбувається у випадку, якщо результати діяльності підприємства не відповідають їх очікуванням, у тому числі щодо рівня платоспроможності, і таке рішення є доречним. Водночас варто не забувати про те, що у випадку неспроможності суб'єкта господарювання розплатитися зі своїми зобов'язаннями усім наявним майном, власники повинні ініціювати повноцінну процедуру банкрутства, що здійснюється відповідно до нещодавно введеного в дію Кодексу України з процедур банкрутства № 2597-VIII, прийнятого 18.10.2018.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питань дослідження проблем ведення обліку в умовах припинення діяльності суб'єкта господарювання торкалися наукові дослідження таких учених, як А. В. Битківська, Л. І. Іванова, Я. М. Гринчишин, Н. І. Дорош, О. О. Григоревська, Г. М. Чепелюк та інші. Проте в дослідженнях авторів посилена увага звертається на процедуру банкрутства та пов'язані з нею законодавчі вимоги й особливості ведення обліку.

Зокрема, А. В. Битківська у своїх наукових роботах провела аналіз законодавчих та наукових підходів щодо дії принципів бухгалтерського обліку щодо взаємозв'язку основних етапів провадження справи про банкрутство та бухгалтерського обліку як джерела інформаційного забезпечення під час зазначених процедур [2, с. 962; 3, с. 247]. Крім того, в її роботах містять своє відображення питання особливостей обліку витрат під час процедур відновлення платоспроможності та визнання підприємства банкрутом [1, с. 12].

Також питання узагальнення етапів проведення процедури банкрутства та застосування її особливостей у процесі ведення обліку на підприємстві відображається у праці О. О. Григоревської «Обліково-аналітичне забезпечення ліквідаційної процедури підприємств, пов'язаної із банкрутством» [4].

Особливості відображення в обліку кредиторської заборгованості можна знайти в статтях Л. І. Іванової. Зокрема, нею запропоновано класифікацію заборгованості на основі методів визнання та оцінки умовних зобов'язань, а також визначено критерії розкриття інформації щодо видів заборгованості у фінансовій звітності боржника [12].

Що стосується процедури ліквідації за рішенням власника, то юридичні аспекти вказаного питання розкривають Л. М. Дорошенко, О. В. Макаревич, водночас проблема застосування методології обліку в умовах такої ліквідації є недостатньо розглянутою [5, с. 64; 8, с. 71].

Виклад основного матеріалу дослідження. Ліквідація суб'єкта господарювання передбачає припинення його діяльності з внесенням відповідного запису до Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України, але, на відміну від реорганізації, не обумовлює перехід прав та зобов'язань до інших осіб.

Процедура ліквідації зумовлює виконання ряду законодавчих вимог щодо цього процесу, які безпосередньо впливають на ведення бухгалтерського обліку в процесі її здійснення. Основні вимоги до порядку проведення ліквідації визначені у ст. 111 Цивільного кодексу України від 16.01.2003 [23].

Першим кроком щодо ліквідації підприємства є прийняття рішення про неї. У випадку єдиного власника він може прийняти таке рішення одноосібно. Якщо ліквідовується Товариство з обмеженою відповідальністю, Акціонерне товариство або інший суб'єкт господарювання, де є не один власник, а декілька, то збираються Загальні збори засновників, на яких також визначається склад ліквідаційної комісії, та прийняті рішення оформлюються Протоколами зборів (табл. 1).

Таблиця 1

Прийняття рішення про ліквідацію суб'єктів господарювання різних форм власності

Рішення про ліквідацію	Приватне підприємство	ТОВ та ТДВ	Повне та командитне товариство	Акціонерне товариство
Хто приймає	Власник	Збори учасників	Збори учасників	Загальні збори акціонерів
Як оформлюється	Рішенням	Протоколом	Протоколом	Протоколом
Кількість голосів	X	$\frac{3}{4}$ учасників, що мають право голосу з відповідного питання	Усі учасники з повною відповідальністю	Проста більшість голосів акціонерів

Джерело: розроблено авторами на основі [12, 13, 22].

Законодавство не висуває вимог до членів ліквідаційної комісії: може бути призначено і єдиного ліквідатора. Проте, враховуючи функціональну роль цієї комісії, до вибору її складу варто віднестися відповідально.

Рішення або протокол, згідно з вимогами Цивільного кодексу України та Закону України від 15.05.2003 № 755 «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань», подається до Державного реєстратора. До пакета необхідних документів входить рішення про припинення та документ, що засвідчує склад ліквідаційної комісії (оригінал або нотаріально засвідчена копія). Реєстратор вносить дані у ЄДРПОУ, публікує спеціальне повідомлення, і підприємство зазначається в ньому як таке, що перебуває у стані ліквідації. Ця послуга платна – 0,3 прожиткового мінімуму для працездатних осіб. Суб'єкт господарювання, що ліквідується, має повідомити кожного кредитора про факт ліквідації, а також про терміни прийняття від них вимог щодо повернення заборгованості (рис. 1) [14, 23].

З метою забезпечення достовірної облікової інформації про наявність і стан активів та зобов'язань підприємства в рамках процедури ліквідації проводиться їх інвентаризація. Згідно з Положенням про інвентаризацію активів та зобов'язань від 02.09.2014 № 879 припинення діяльності підприємства є підставою для проведення обов'язкової суцільної інвентаризації. Вона здійснюється згідно з вимогами вказаного Положення, а її проведення і відображення результатів ідентичне встановленому порядку. Результати цієї

інвентаризації знаходять своє відображення в останній фінансовій звітності підприємства, що ліквідується [15].

Прийняття та оформлення рішення	<ul style="list-style-type: none"> • прийняття рішення власником або Зборами засновників; • оформлення Рішення власника/Протоколу зборів
Оцінка й інвентаризація активів та зобов'язань	<ul style="list-style-type: none"> • обов'язкова суцільна інвентаризація активів та зобов'язань підприємства; • оцінка за нижчою з двох: балансовою чи справедливою вартістю
Перевірка державними органами	<ul style="list-style-type: none"> • проведення позапланової документальної перевірки податковими органами та Пенсійним фондом; • видача Довідки про відсутність заборгованості
Передліквідаційний баланс	<ul style="list-style-type: none"> • складається після проведення оцінки, інвентаризації, визначення сум претензій; • складається за формою 1, 1-М або 1-МС
Задоволення вимог кредиторів	<ul style="list-style-type: none"> • відбувається за черговості, визначеної ЦКУ; • залишок розподіляється між власниками
Звільнення працівників	<ul style="list-style-type: none"> • попередження працівників за 2 місяці до звільнення; • виплата, крім зарплати, ще вихідної допомоги
Ліквідаційний баланс	<ul style="list-style-type: none"> • складається за формою 1, 1-М або 1-МС, додається до останньої фінансової звітності
Остаточна ліквідація	<ul style="list-style-type: none"> • ануляція реєстрації платників податків; • внесення держреєстратором запису в ЄДРПОУ

Рис. 1. Порядок проведення ліквідації підприємства

Джерело: складено авторами на основі [7, 9, 15, 19, 23].

Особливого значення в процесі ліквідації набуває інвентаризація дебіторської та кредиторської заборгованості. Після офіційного повідомлення контрагентів про припинення діяльності суб'єкт господарювання, що ліквідується, проводить з ними звірення заборгованості. За її результатами складається акт звірення, що підписується, і є документальним підтвердженням сум заборгованостей до погашення у ході ліквідаційної процедури. У деяких випадках може бути доцільним проведення додаткової деталізації рахунків бухгалтерського обліку зобов'язань з метою їх класифікації за більш доречними в умовах ліквідації субрахунками. Зокрема, кредиторська заборгованість може бути розподілена за субрахунками залежно від черги погашення.

Крім того, проводиться оцінка майна підприємства. Згідно із Законом України від 12.07.2001 № 2658-III «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» для ліквідації державних та комунальних підприємств оцінка є обов'язковою [21]. Проте навіть якщо ліквідується комерційне підприємство або товариство, визначити вартість його майна в нових умовах бажано, адже в процесі ліквідації доречно оцінити майно з точки зору ймовірного близького продажу для задоволення умов кредиторів. Питання оцінки майна з метою майбутнього продажу активів та дебіторської заборгованості в таких умовах

регулює МСФЗ 5 «Непоточні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність». Згідно з цим стандартом суб'єкт господарювання оцінює свої необоротні активи, які має намір реалізувати, за нижчою із двох оцінок: за балансовою вартістю або за справедливою вартістю з вирахуванням витрат на продаж такого майна [9].

В обліку за результатами інвентаризації необхідно створити забезпечення на погашення зобов'язань, що відображаються на рахунку 464 «Забезпечення інших виплат і платежів». Після проведення інвентаризації та переоцінки з метою продажу необоротних активів для погашення заборгованості кредиторам ці активи виводяться з експлуатації та відображаються за дебетом рахунку 286 «Необоротні активи та групи вибуття, утримувані для продажу». Також доцільно перевести довгострокову дебіторську та кредиторську заборгованість суб'єкта господарювання у поточну.

Важливим процесом під час здійснення ліквідації підприємства є проведення звільнення працівників згідно з чинним законодавством. Відповідно до ст. 40 Кодексу законів про працю зміни в організації виробництва і праці, в тому числі ліквідації, реорганізації, банкрутства або перепрофілювання підприємства, є причиною, за якою можна розірвати трудовий договір з працівником з повної ініціативи роботодавця [7].

Працівник має бути попередженим не пізніше ніж за два місяці до дати звільнення. Для цього у письмовій формі складається наказ та ознайомлюють з ним працівників під підпис. Упродовж цих двох місяців, які мають минути з моменту повідомлення працівникам, безпосередньо до звільнення роботодавець не має права їх звільнити без згоди [24]. Також роботодавець подає до Державної служби зайнятості спеціальний звіт за формою № 4-ПН «Інформація про заплановане масове вивільнення працівників у зв'язку із змінами в організації виробництва і праці» [20].

Безпосередньо у день звільнення оформляється наказ на звільнення. Проводиться повний розрахунок з працівниками, і, крім звичайних виплат під час звільнення, що включають заробітну плату та компенсацію невикористаних днів щорічної відпустки, у випадку ліквідації Кодексом законів про працю передбачено виплату вихідної допомоги у розмірі не меншому, ніж середній місячний заробіток працівника. Його розрахунок здійснюється згідно з вимогами Порядку обчислення середньої заробітної плати від 08.02.1995 № 100 і виконується на основі інформації про заробітну плату за 2 місяці, що передують звільненню [17].

Після цього суб'єкт господарювання, що ліквідується, з ліквідаційною комісією на чолі закриває усі відокремлені підрозділи, якщо такі були наявні, а також повертає печатки та штампи, ліцензії й інші документи дозвільного характеру органам державної влади та місцевого самоврядування.

Під час терміну подачі заяв кредиторами своїх претензій контролюючими органами мають бути проведені заходи податкового контролю, передбачені законодавством [17]. Інформацію про ліквідацію юридичної особи контролюючий орган отримує від державного реєстратора. До дня закінчення можливості для кредиторів заявити про заборгованість контролюючий орган має визначити відсутність або наявність податкової заборгованості. Для цього органами фіскальної служби, згідно зі ст. 78 Податкового кодексу України, проводиться позапланова документальна перевірка [10]. За її результатами орган фіскальної служби визначає обсяг податкової заборгованості до погашення. У випадку відсутності податкової заборгованості, а також щодо її погашення орган надає довідку

спеціальної форми, що є важливим документом для держреєстратора у процесі внесення до ЄДРПОУ даних про припинення суб'єкта господарювання.

Згідно з поясненнями Головного управління Державної фіскальної служби у м. Києві керівником ДФС може бути прийнято рішення про зняття з обліку без проведення документальної перевірки у разі, якщо суб'єкт господарювання не звітує або звітує про відсутність операцій, не має відкритих розрахункових рахунків (не відкривались або закриті більше ніж 1 095 днів або виписки банку підтверджує відсутність руху коштів), податкового боргу, працівників (усіх звільнено), анульовано свідоцтва платника ПДВ, виключено з реєстрів тощо [11].

Крім того, проводить відповідну перевірку і Пенсійний фонд. Інформацію про прийняття рішення про ліквідацію суб'єкта господарювання він також отримує від державного реєстратора. Протягом 10 днів ним має бути проведена документальна перевірка правильності нарахованих і сплачених сум єдиного соціального внеску. Складається акт перевірки, згідно з яким потім погашається заборгованість перед Пенсійним фондом. У випадку відсутності заборгованості Пенсійним фондом складається відповідна довідка й аналогічно до ситуації з органами ДФС подається держреєстратору [19].

Варто зазначити, що у період між прийняттям рішення про ліквідацію і зняття з обліку як платника податків та Єдиного соціального внеску підприємство має продовжувати нараховувати податкові зобов'язання, сплачувати їх, подавати податкову звітність у відповідні органи.

Після закінчення терміну заяви кредиторами своїх претензій ліквідаційна комісія складає проміжний ліквідаційний баланс. Ця форма звітності є достатньо інформативною, адже відображає інформацію щодо фінансового стану підприємства, що ліквідується, з високим рівнем достовірності. У ній фактично враховано результати інвентаризації активів і заборгованості, їх оцінки та переоцінки.

Потреба у складанні проміжного ліквідаційного балансу передбачена ст. 111 Цивільного кодексу України. Ця форма звітності відображає інформацію про вартість майна підприємства, що ліквідується, а також загальну суму заявленої кредиторської заборгованості, що дає можливість оцінити рівень покриття цієї заборгованості активами підприємства, визначити необхідність реалізації майна для її погашення тощо. Проміжний ліквідаційний баланс затверджується учасниками підприємства, судом та органом, що прийняв рішення про ліквідацію [23].

Для складання проміжного ліквідаційного балансу використовуються форми 1, 1-М або 1-МС, що затверджені НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та П(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» відповідно до розміру підприємства. Проте це може бути і довільна форма, адже, в першу чергу, це – внутрішній документ суб'єкта господарювання, він не подається контролюючим органам.

Цивільним кодексом України передбачено черговість виконання суб'єктом господарювання вимог кредиторів (рис. 2).

У першу чергу, виплачують ті вимоги до суб'єкта господарювання, які стосуються заподіяної шкоди здоров'ю інших людей і відшкодування відповідних витрат. Також задовольняють вимоги кредиторів, що забезпечені заставою.

У наступному порядку проводяться виплати працівникам. Особливості їх здійснення було описано вище. Варто також відмітити, що, крім заробітної плати, премій, відпускних, також проводяться виплати будь-якої іншої заборгованості працівникам.

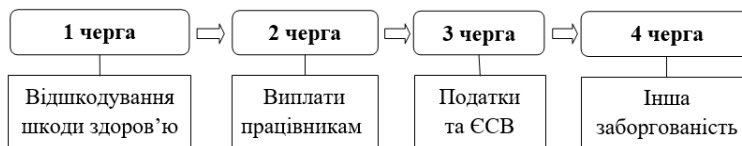

Рис. 2. Черговість задоволення вимог кредиторів підприємством, що ліквідується

Джерело: розроблено авторами на основі [16].

Після цього виплачується заборгованість перед податковими та пенсійними органами. А уже в останню чергу виплачують іншу заборгованість підприємства. Сюди входить незабезпечена заборгованість кредиторів. При цьому у ЦКУ зазначено, що всередині цієї черги теж існує певна ієрархія: спочатку виплачують заборгованість, про яку було заявлено кредиторами. Незаявлену залишають на останок.

Разом з тим, враховуючи, що ліквідація підприємства здійснюється не в рамках процедури визнання його неплатоспроможним, передбачається, що суб'єкт господарювання, що перебуває в процесі ліквідації, має змогу розрахуватися з усіма виставленими до неї вимогами. Інакше його припинення здійснюватиметься за зовсім іншою процедурою, що передбачена Кодексом з процедур банкрутства, прийнятим 18.10.2018 за № 2597-VIII.

Після того, як підприємство, що перебуває в процесі ліквідації розрахувалось зі своїми кредиторами, залишок майна використовується для розрахунку з його власниками або учасниками. Фактично за своєю сутністю кошти, що отримують власники й учасники, є частково поверненням їх внеску у статутний капітал, а усе, що понад суму їхнього внеску – це розподілений між власниками залишок від вартості майна підприємства, що ліквідується, і його як дохід потрібно оподаткувати ПДФО за ставкою 18 % та ВЗ за ставкою 1,5 %.

У підсумку у підприємства не повинно лишитися ні майна, ні зобов'язань. У цей самий момент ліквідатором (ліквідаційною комісією) складається ліквідаційний (або як його ще називають «нульовий») баланс і затверджується органом або особою, що прийняла рішення про ліквідацію [23]. Для цього використовуються звичайні форми фінансової звітності: Форма 1, 1-М або 1-МС, що затверджені НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та П(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» відповідно до розміру підприємства. Кожна стаття ліквідаційного балансу має дорівнювати нулю. Ця форма подається до органів статистики та податкового органу як остання фінансова звітність підприємства, що ліквідується. Тільки за наявності такого балансу ДФС України анулює реєстрацію платника ПДВ і приймає останню податкову декларацію платника податку на прибуток, щоб закрити всі розрахунки з ним.

Далі документи, які підлягають обов'язковому зберіганню, передаються в архівну установу. А ліквідаційна комісія складає спеціальний Акт, в якому прописує усі дії, проведені в процесі ліквідації, додає відповідні документи.

За результатами розгляду поданих документів держреєстратор вносить запис до ЄДР про припинення юридичної особи. Цей день вважається датою її ліквідації [23]. Відомості з ЄДР про держреєстрацію припинення підприємства є підставою для зняття його з обліку в органах держстатистики [14].

Висновки. Отже, у разі низької успішності підприємства може бути прийнято рішення про його ліквідацію. Таке рішення приймається або в судовому порядку з певних причин

(таких як нездатність розрахуватись з усіма зобов'язаннями чи виявлення серйозних порушень під час створення), або власниками суб'єкта господарювання з різних суб'єктивних та об'єктивних причин. При цьому процедура ліквідації є законодавчо забезпеченою та здійснюється з дотриманням вимог господарського, цивільного, трудового, податкового законодавства. Крім того, процес ліквідації передбачає певні визначені етапи її проведення від прийняття такого рішення власником чи власниками до затвердження ліквідаційного балансу та остаточного закриття підприємства. Основними завданням бухгалтерського обліку під час проведення процедури ліквідації є достовірне відображення реального стану активів підприємства, з одного боку, та реальна оцінка зобов'язань перед кредиторами, органами податків і зборів, працівниками – з іншого. З цією метою суб'єкт господарювання в особі ліквідатора / ліквідаційної комісії здійснює інвентаризацію майна і зобов'язань, використовує додаткові рахунки бухгалтерського обліку, складає ліквідаційний та передліквідаційний баланс.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Битківська А. В. Бухгалтерський облік витрат підприємства-боржника в процедурах відновлення платоспроможності та банкрутства. *Молодий вчений*. 2016. № 4 (31). С. 12–19.
2. Битківська А. В. Особливості бухгалтерського обліку підприємства-боржника на етапах провадження у справі про банкрутство. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Випуск 5. С. 962–968.
3. Битківська А. В. Принципи бухгалтерського обліку та фінансової звітності: особливості дії в процедурах відновлення платоспроможності та банкрутства. *Економічний форум*. 2016. № 4. С. 247–256.
4. Григорєвська О. О. Обліково-аналітичне забезпечення ліквідаційної процедури підприємств пов'язаної із банкрутством. *Ефективна економіка*. 2018. № 3. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/3_2018/57.pdf
5. Дорошенко Л. М. Стан та перспективи розвитку законодавства про ліквідацію юридичної особи. *Господарське право і процес*. 2017. № 3. С. 64–68.
6. Іванова Л. І. Облік нересестрової заборгованості в антикризовому управлінні суб'єкта-боржника у реальному секторі економіки. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2014. № 6. С. 12–23.
7. Кодекс законів про працю України: Закон України від 10.12.1971 № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>
8. Макаревич О. В. Особливості ліквідації юридичної особи за рішенням її учасників. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 3. С. 71–75. URL: http://www.lsej.org.ua/3_2019/20.pdf
9. Міжнародний стандарт фінансової звітності 5 (МСФЗ 5). Непоточні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність від 01.01.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_023
10. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
11. Порядок припинення юридичних осіб. Територіальні органи ДФС у м. Києві / Офіційний портал. 2019. URL: <http://kyiv.sfs.gov.ua/media-ark/news-ark/372008.html>

12. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 № 514-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17>

13. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 № 1576-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12>

14. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 № 755-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15>

15. Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 № 879. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14>

16. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання»: наказ Міністерства фінансів України від 31.01.2000 № 20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00>

17. Про затвердження Порядку обліку платників податків і зборів: наказ Міністерства фінансів України від 09.12.2011 № 1588. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1562-11>

18. Про затвердження Порядку обчислення середньої заробітної плати: Постанова Кабінету Міністрів України від 08.02.1995 № 100. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/100-95-%D0%BF>

19. Про затвердження Порядку взяття на облік та зняття з обліку в органах Пенсійного фонду України платників єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Постанова Правління ПФУ від 27.09.2010 № 21-6. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0995-10>

20. Про затвердження форми звітності № 4-ПН «Інформація про заплановане масове вивільнення працівників у зв'язку із змінами в організації виробництва і праці»: наказ Міністерства праці та соціальної політики України від 31.05.2013 № 317. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0989-13>

21. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні: Закон України від 12.07.2001 № 2658-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14>

22. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 № 2275-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19>

23. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#n605>

24. Щодо звільнення у зв'язку зі змінами в організації виробництва та праці: лист Міністерства праці та соціальної політики України від 25.05.2010 № 107/06/186-10. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0107203-10/sp:max100>

REFERENCES

1. Bytkivska A. V. (2016). Accounting costs of the debtor in the procedure of solvency restoration and bankruptcy. *Young Scientist*, 4 (31), 12–19.

2. Bytkivska A. V. (2015). Features of accounting of the debtor enterprise in the context of stages of proceedings in bankruptcy. *Global and national problems of economy*, 5, 962–968.

3. Bytkivska A. V. (2016). Accounting principles and financial reporting: features of actions in the procedures of solvency restoration and bankruptcy. *Economic Forum*, 4, 247–256.

4. Hryhorevska O. O. (2018). Accounting and analytical provision of the liquidation procedure of bankruptcy enterprises. *Effective economy*, 30. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2018/57.pdf
5. Doroshenko L. M. (2017). State and prospects of legal entity liquidation legislation development. *Economic law and process*, 3, 64–66.
6. Ivanova L. I. (2014). Accounting of non-register debt in anti-crisis governance of the debtor in the real economy. *Accounting and audit*, 6, 12–23.
7. Verkhovna rada Ukrainy. (1971, December 10). The Labor Code of Ukraine № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>
8. Makarevych O. V. (2019). Features of legal entity liquidation by the participants decision. *Legal scientific electronic journal*. 3. 71-75. URL: http://www.lsej.org.ua/3_2019/20.pdf
9. Verkhovna rada Ukrainy. (2012, January 1). International Financial Reporting Standard 5 (IFRS 5). Non-current assets held for sale and discontinued operations. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_023
10. Verkhovna rada Ukrainy. (2010, December 2). Tax Code of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
11. Territorial bodies of the State Fiscal Service in Kyiv. (2019, March 3). The procedure for termination of legal entities. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
12. Verkhovna rada Ukrainy. (2008, September 17). Joint stock company Act of Ukraine № 514-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17>
13. Verkhovna rada Ukrainy. (1991, September 19). Companies Act of Ukraine № 1576-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12>
14. Verkhovna rada Ukrainy. (2003, May 15). State registration of legal entities, individual entrepreneurs and community groups Law of Ukraine № 755-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15>
15. Verkhovna rada Ukrainy. (2014, September 02). Assets and Liabilities Inventory Regulations. № 879. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14>
16. Verkhovna rada Ukrainy. (2000, January 31). Accounting Standard 11 «Obligations». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00>
17. Verkhovna rada Ukrainy. (2011, December 9). Taxpayers statistics procedure № 1588. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1562-11>
18. Verkhovna rada Ukrainy. (1995, February 8). Calculating average wages procedure № 100. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/100-95-%D0%BF>
19. Verkhovna rada Ukrainy. (1995, February 8). Unified social tax payer register and de-register procedure № 21-6. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0995-10>
20. Verkhovna rada Ukrainy. (1995, February 8). 4-PN form approval order № 317. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0989-13>
21. Verkhovna rada Ukrainy. (2001, July 12). Property, property rights valuation and professional valuation activities Law of Ukraine № 2658-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14>
22. Verkhovna rada Ukrainy. (2018, February 6). Limited and additional liability companies Law of Ukraine № 2275-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19>
23. Verkhovna rada Ukrainy. (2003, January 16). The Civil Code of Ukraine № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#n605>

24. Verkhovna rada Ukrainy. (2010, March 25). Termination for production and labour organization changes Letter № 107/06/186-10. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0107203-10/sp:max100>

Nina I. Dorosh, Doctor of Economics, Professor, Taras Shevchenko National University of Kyiv;

**Kateryna O. Herhel, Taras Shevchenko National University of Kyiv
Accounting of Liquidation Processes of Enterprise**

Process of liquidation is objectively summoned in the ongoing of public, economic, and social spheres of business activity. It represents the natural development of humanity. Due to the dynamic changes in customers' preferences and needs some entities, that could not adjust, disappear while new and more flexible, modern ones start its concern. Accounting meets the information needs of interested persons from the moment of the entities' creation until its liquidation. And the process of liquidation is no less important than other stages of business activity, at the same time, with some stated by the law features. Therefore, the chosen problem for the article is extremely important.

The purpose of this work is to investigate the liquidation procedure and the peculiarities of accounting of this process.

During the execution of the research were used the following scientific methods such as analysis and synthesis, deductive method, method of analogy, modeling, system approach, the method of abstraction.

The paper considers the process of liquidation by the owners' decision, its legal regulation and the application of the accounting method on all its stages. In particular the procedure for the liquidation of an entity from the moment when the decision on liquidation is made until the record of termination of business activity in the Unified state register is done. The features of the inventories measurement and stock-take principles of the enterprise which is liquidated are disclosed, the use of special accounts and regulations for presenting of financial statement and its forms are summarized.

The research done has shown that the liquidation procedure is clearly regulated by economic, civil, tax, labor legislation on the all relative stages. The features of accounting methods are also described in order to increase the level of reliability and timeliness of presentation of accounting information and maximizing of the amount of accounts payable settlements with the assets of the entity.

Key words: liquidation, valuation, inventory, accounts payable, liquidation balance.

Стаття надійшла до редакції 21 лютого 2020 року